

Förvaltare – en olycklig blandning mellan det allmänna och det privata

DEBATT 1948 ratificerade Sverige FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna, det var innan de flesta läsare av denna artikel ännu var födda, det är t o m innan den annars så lastgamla artikelförfattaren är född. Andra världskriget var över, nu väntade evig fred, utveckling och harmoni, det kunde bara bli bättre.

Bland alla de vackra orden och meningarna i konventionen fanns artikel sex som slog fast att *"Var och en har rätt att överallt erkännas som en person i lagens mening"*.

Vilket fritt översatt betyder att alla människor har rätt att bestämma över sitt eget liv och sina handlingar, men 77 år senare tvingas vi dessvärre konstatera att så inte är fallet. Det finns ännu en grupp som inte har makten att bestämma i sina egna liv. Det handlar om de cirka två procenten som har blivit dömda av tingsrätten att ha en förvaltare. Exakt hur många det är finns det ingen som vet eftersom ingen har ansett det vara mödan värt att ta reda på det. Vem bryr sig om ynka två procent? Dem vinner man inga val på.

Personerna har visserligen rösträtt d v s de får vara med och bestämma om landets väl och ve men de får inte köpa en soffa på avbetalning, inte teckna något telefonabonnemang eller några skaffa streamingtjänster och de får definitivt inte flytta till en annan bostadsort utan förvaltarens medgivande. Allt måste gå via förvaltarens som har mandat att styra och ställa utifrån eget huvud och sin egen personliga filosofi. Man kan med fog ifrågasätta hur rättssäkert det är.

Det är snarare hasard än rättssäkerhet, det handlar om att ha turen att få en förstående, empatisk, kunnig, innovativ och

inkännande förvaltare. Annars har man oturen att få en som inte bär på dessa egenskaper. Har man riktig otur får man en oärlig förvaltare som stjälar eller förskingrar, vilket de facto har hänt men det är lyckligtvis endast i ett fåtal fall.

Merparten av förvaltarna vill säkert väl och gör så gott de kan utifrån sina förmågor, men det betyder inte alltid att de är lämpliga att utföra dessa känsliga uppgifter.

För mig som står utanför och kikar in på denna cirkus känns det paradoxalt att samhället tar sig rätten att utestänga vissa människor från att fatta egna beslut om det personliga och vardagliga samtidigt som de personerna har mandat att via valsedeln ta ställning till viktiga beslut för landet i stort.

Demokrati är absolut en viktig sak, men egenmakt borde vara minst lika viktigt om inte viktigare?

När tingsrätten har dömt någon till att leva under en förvaltare är det kommunernas Överförmyndarnämnder som utser vem som ska utföra uppdraget. Det finns inga formella krav mer än att vederbörande inte ska figurera i belastningsregistret, men gruppen förvaltare är ändå en relativt homogen samling figurer, då den mestadels består av äldre män med värderingar som äldre män oftast bär på.

En del av dem ser primärt uppdraget som en möjlighet att dryga ut pensionen med lite extra pengar. Om de åtar sig ett större antal huvudmän (de som utsätts för övergreppet kallas så) så är det en lukrativ inkomstkälla för en oftast minimal arbetsinsats.

Ett av problemen med de äldre männen är att de ofta inte förstår huvudmannens behov och önsknings; sådant fanns inte på min tid, vad ska det vara bra för?

Finansministern **Anne Vibble** ansåg på sin tid att alla borde ha minst en årslön som buffert på ett sparkonto, det är en uppfattning som säkert delas av många nitiska förvaltare i

vårt avlånga land. Anne Vibble lämnade visserligen jordelivet redan år tvåtusen men värderingarna har envist etsat sig fast.

Varje tid har sina värderingar, sin moral och sina rättesnören, det blir självklart kulturkrockar om en sjuttioårig gubbe (som jag) ska bestämma över en tjugoårig problematiker. Vadå vegetariskt, det är väl inget fel på blodkorv?

Om konflikter uppstår anses huvudmannen som för besvärlig och tidskrävande och då är det ingen som vill vara förvaltare åt hen.

Detta problem som också kan ses som en möjlighet, snappades upp av en profithungrig smartskalle i Västerås som bildade ett företag som förser kommunerna med förvaltare mot en ersättning som i sin tur genererar en hygglig vinst till hans företag, eftersom det precis som i så många andra ekonomiska sammanhang är "mängden som gör det". År 2023 var det 43 kommuner som anlidade det privata företaget för att utföra sådant som de borde gjort själva.

Det kan synas som en självklarhet att en huvudman i Skåne eller Norrbotten inte ska ha sin förvaltare i Västerås men så är det och ingen verkar reagera.

Som med så mycket annat i Mellanmjölkens land så har vi hamnat i en olycklig blandning mellan det allmänna och det privata. Jag anser att om vi ska behålla systemet med att beröva individer sin rättshandlingsförmåga så ska dessa uppdrag utföras av specialutbildade lokala kommunala tjänstemän som arbetar under en kunnig ledning och med stöd av kvalificerad handledning och med kontinuerlig uppföljning av ärendena. De ska arbeta mot det uttalade målet att rusta huvudmannen till att på sikt återerövra kontrollen i sitt eget liv.

Att vara förvaltare borde ses som ett socialt arbete och då ska också målet vara att göra klienten så självgående som möjligt, om det går riktigt bra så ska man inte längre

behövas.

Idag verkar domarna om förvaltare vara livstidsdomar, vilket tyder på att verksamheterna fungerar dåligt.

När Sverige 1948 ratificerade FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna var det nog ingen som trodde att vi år 2025 ännu inte skulle ha uppnått det som vi då högtidligt fastslog, allt skulle ju bara bli så mycket bättre, men då är då och nu är nu – [*For the times they are a changin'*](#).

Hans Johansson